

ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

Ο Καβάφης και η παρακμή

Λογικό ήταν ότι αθροίστηκαν εδώ αρκετά περί Καβάφη, όχι όλα της ίδιας σημασίας. Εν τούτοις σκόπιμο είναι να σχολιάσουμε το βασανιστικό ερώτημα περί του πνεύματος της παρακμής που εκόμιζε η τέχνη του. Το πρόβλημα –ψευδοδίλημμα από πλευράς ουσίας– δεν βασάνιζε μόνο την Αριστερά, που –με θεία αφέλεια– απαιτούσε να γράφονται ‘θούρια’, αλλά και τους αστούς κριτικούς που απορούντες και αμήχανοι τον καταδίκασαν, όχι μόνο στο όνομα της ηθικής –φαιά φορούντες– αλλά και της αισθητικής του που παραβίαζε τους κλασικούς κανόνες – αναίσθητη στα λυρικά παράγωγα.

Θα καταφύγω στο *Σήμερα* και στο άρθρο του χριστιανού, ανεξαρτήτως δόγματος, Τάκη Παπατσώνη: «Κ. Π. Καβάφης» –στο οποίο και άλλοτε έχω αναφερθεί, τώρα όμως επανέρχομαι για άλλους λόγους που αφορούν στο θέμα που ανακινήθηκε– αποσπώντας κάποια σημεία του που αίρουν κακώς τεθειμένες αντιλήψεις:

Μεταξύ της ντετερμινιστικής θεωρίας, που «η τέχνη δεν έχει δικιά της αυτοτέλεια, ούτε ο καλλιτέχνης την παντοκρατορία της αδέσμευτης έμπνευσής του, αλλά και τα δυο, τέχνη και τεχνίτης, είναι εκφράσεις της κοινωνίας σε ορισμένο τόπο και χρόνο, την οποία καθρεφτίζουν και τους νόμους της οποίας ακολουθάνε μοιραία και αναπότρεπτα, δίνοντας έστω την σφραγίδα της προσωπικότητας του καλλιτέχνη, με κάποια δηλαδή αναγνώριση του προσωπικού παράγοντα», μεταξύ, λέω, αυτής της θεωρίας, αρκετά παλιάς άλλως τε, και της μαρξιστικής περί τέχνης θεωρίας, που θέλει να εμφανίζεται σαν όμοια, με απόλυτη ταυτότητα, προς αυτήν που εκθέσαμε, υπάρχει ένα χάος, που οι Μπολσεβίκοι αρνιούνται να εξετάσουν, που το παρασιωπάνε. Ας γίνουμε το λοιπόν εφαρμοστές του ίδιου ντετερμινισμού, για να εξηγήσουμε αυτό το χάος και την αιτία του, καθώς και την αιτία της παρασιώπησής του από τους Μπολσεβίκους, γιατί, μια θεωρία τέτοιας γενικότητας και σημασίας, δεν είναι δίκαιο να γίνεται όργανο εκμετάλλεψης οιοδήποτε ξένου σκοπού. Δυο εξηγήσεις μπορούμε να δώσουμε σ' αυτό το φαινόμενο: (α) είτε οι Μπολσεβίκοι δημιουργούνε στο νου τους θεληματικά ένα πλάσμα, που τους είναι ευχάριστο να δημιουργήσουνε, δηλαδή την ψευδαίσθηση, που επικράτησε παντού η κυριαρχία του Μαρξισμού, ή που η Σοβιετικά Ένωσή τους είναι ο κόσμος όλος, η κοινωνία όλη και επομένως, η τέχνη πρέπει απαραίτητα να καθρεφτίζει τα κομμουνιστικά ιδανικά, και ό,τι δεν τα καθρεφτίζει δεν είναι τέχνη, μια και ξεφεύγει τον κανόνα κατά τον οποίον πρέπει η τέχνη ν' απορρέει από την κοινωνία που

